

București: integrare europeană prin proiecte urbanistice (1930-1990)

dr. Adrian MAJURU

Motto: "Subiectul pe care sunt chemat să-l tratez astăzi înaintea d-voastră, „Bucureștii - Capitală“, este atât de vast și de elastic, încât trebuie să vă mărturisesc că nu știu cum să încep și unde să sfârșesc.”

(C.Argetoianu, *Bucureștii de azi și de mâine*, Atelierele 'Adeverul', S.A., București, f.a., p. 7)

Demersul de față se dorește a fi asemenea unui dialog extra-temporal între generația tânără de arhitecți a anilor '30 și generația similară de astăzi, în jurul unei probleme comune și complexe: construirea unui oraș modern din perspectiva urbanistică în București. Precum astăzi, acest proces, s-a încadrat și în anii '30, într-o formă de integrare europeană

Procesul de modernizare al Bucureștilor început în secolul al XIX-lea, a fost în anii 20 ai veacului nostru, puternic ancorat în proiectele urbanistice ale edililor. Cea mai prolifică perioadă, a fost aceea dintre 1933 - 1940 când s-a realizat la nivel edilitar - urbanistic, actuala reprezentare a centrului bucureștean (bulevardele pe axa nord-sud și est-vest, străjuite de hoteluri moderne precum Ambasador) cinematografe, magazine, birouri de firme, cafenele, bufeturi și restaurante, etc.

Primăria lui Dem. I. Dobrescu (1929 - 1934), a fost punctul de plecare al acestui proces de modernizare edilitară. El s-a aflat într-o permanentă confruntare cu vechea banalitate "eternă și iremediabilă" a Bucureștilor, eliminând opiniile umora de a se crea o nouă capitală, fie la Băneasa (Bucureștii Noi a fost un astfel de proiect) sau chiar într-o altă regiune a țării (Brașovul fusese luat în calcul către 1927-1930).¹

Dem I. Dobrescu a încercat să dea o nouă definiție urbană Bucureștilor, prin proiectele edilitar - urbanistice săvârșite îndeosebi cu prilejul serbării "Lunii Bucureștilor" (9 mai - 9 iunie). Acestea au debutat în 1935 și au luat sfârșit în 1940, începând cu primăria lui Al.Gh. Donescu (1934 - 1938) și terminând cu primăria generalului Victor Dombrovski (1938 - 1940).²

¹ A se vedea Dem I. Dobrescu, *Viitorul Bucureștilor*, București, 1934; Nicolae Iorga, *Cum au fost și cum trebuie să fie Bucureștii*, Datina Românească, Vălenii de Munte, 1932; Cincinat Sfințescu, *Bucureștii în ston. studiu de sistematizare*, Tipografia "Jockey Club", București, f.a., *Transformarea constructivă a capitalei*, București, 1921; Arhitect E. Lăzărescu, *Arhitectura românească în ultimii 50 de ani: 1881-1931*, Buletinul Societății Politehnice, București, f.a., etc.

În perioada interbelică s-a dorit ca Bucureștiul "să devină metropola culturală a Balcanilor" și să aibă o caracteristică a sa cosmopolită, asemeni orașelor europene. S-a avut în vedere în primul rând împrejurimile. Începând cu 1930, numai în trei ani, au fost amenajate două parcuri noi: Snagovul "cu 3000 pogoane pădure seculară și Băneasa, cu 250 de pogoane". Cam de atunci există aceste regiuni, amenajate ca baze de recreere și de agrement. Au fost amenajate centrele de recreere din pădurea Pustnicul de lângă Cernica și s-a definitivat proiectul unui parc în Valea Plângerii (astăzi Parcul Tineretului). Pentru a mări centura de parcuri, "am încheiat cu statul convenția prin care puneam la dispoziția capitalei toate masivele păduroase până la 40 de km. împrejur" dându-se aprobările cuvenite pentru "a face toate amenajările necesare și toate construcțiunile pentru agrementul cetățenilor și salubritatea orașului. Erau luate, astfel, în vedere pădurile Cernica, Comana, Plumbuita, Țigănești, Căldărușani, Gruiu, și altele.³

Sunt amenajate primele ștranduri, proiect pentru care Dem.I. Dobrescu a trebuit să suporte atacurile vehemente ale unor conservatori ai "moralei publice" (asta acum 60 de ani!), fiind considerat un violent "corupător al moravurilor orașului nostru".

Începând cu 1935, s-a pus în valoare salba de lacuri din nordul capitalei, care au fost asanate, iar împrejurimile transformate în parcuri sau chiar noi cartiere de locuit: Băneasa, Herăstrău, Floreasca, Colentina.⁴

Un proiect nefinalizat (și nu a fost singurul), urma să devieze circulația "de la bufet, spre șoseaua Jianu și șoseaua colonel Ghica" pentru a lăsa șoseaua Kiseleff

² A se vedea lucrările: *Luna Bucureștilor 1936, Considerațiuni și rezultate*, Atelierele Tipografiei de Artă și Editura Leopold Geller, București, 1936; *Luna Bucureștilor 1940*, București, 1940

³ "(...)Bucureștiu au într-adevăr un cursur special, pe care nu-l are nici un alt oraș mare din lume. Între București și imediata lui vecinătate, este o prăpastie. Nu există nici o legătura între lumea rurală din jurul Bucureștilor și București."

În imediata apropiere, la periferie, avea loc un proces ireversibil de maghernizare, echivalentul dughenizării de azi: "(...) Acest sistem a dus la acea spuță de cocioabe, care sunt o adevărată rușine pentru București. Nu știu dacă d-voastre v-ați plimbat, mai bine zis dacă v-ați putut plimba, (căci trebuie să ai o îndemânare specială ca să poți trece prin valurile de praf sau peste mlaștinile din aceste mahalale, după sezon, prin Crângași, Principele Carol, Dămăroaia, Militari). Este o rușine. Trebuie să dărimăm totul și să facem în jurul orașului plantațiuni." (C. Argetoianu, *Bucureștii de azi și de Măine*, Atelierele "Adevărul", S.A., București, f.a., pp. 28 - 29

Autorul menționat afirmă după 1934, de faptul că "se simte o saturație și pe Valea Prahovei și pe plajele din jurul Constanței. Cu populația de azi a Capitalei, am ajuns deja la saturație! Ce va fi, când Bucureștii vor fi de două, de trei ori mai mare? Valea Prahovei îmbăcsită nu va mai atrage, iar plajele de lângă Constanța - foarte reduse ca suprafață, afară de cea de la Mamaia - vor fi atât de aglomerate, încât nu vor mai prezenta acel farmec, pe care îl caută oricine se deplasează la mare. Cred că trebuie să prevedem și din acest punct de vedere noi posibilități de exod pentru populația Bucureștiului, în căutare de recreere." (Constantin Argetoianu, *Realitate și fantezie în urbanistica Bucureștilor*, Editura ziarului Tribuna Editură, București, f.a., pp. 16-18

⁴ "(...) trebuie mai întâi să punem bazele unui Parc Național, care este tot așa de necesar pentru un oraș, cum sunt plămâni pentru om. Suntem singurul oraș din lume, care nu are o pădure, în care omul să respire puțin aer curat. Parcul Național, așa cum este Plănuit, este prea mic. Ar trebui prelungit de la șosea, de unde începe, nu pînă la Băneasa, ci pînă la Tei, la Plumbuita, cuprinzând pepinierele comunale, cuprinzând terenurile aviației militare, pînă la calea ferată." (*Ibidem*, p. 27)

„În dispoziția pietonilor. De-a lungul acestei artere, a fost amenajat în anii 1936-1940, Parcul Național (astăzi Parcul Herăstrău, înfrumusețat prin deschiderea în 1936 a Muzeului Satului, apoi a restaurantului Pescăruș, etc).⁵

Se dorea pentru viitorul apropiat, unirea Grădinii Botanice (inaugurate în 1935), cu parcul palatului Cotroceni unde, „să facem grădina noastră zoologică”, iar primul regal de vară să se ridice pe Dealul Piscului, „în partea cea mai pitorească a Bucureștilor” (astăzi în zona sălii Polivalentă). Totuși, pe dealul Piscului, fusese amenajată o stațiune de sky ce „era vizitată cu pasiune de toată capitala”.⁶

S-a dorit oprirea înmormântărilor în cimitirul Belu, pentru a se transforma în muzeu și pentru „nevoia de pitoresc și de aer pentru cei vii” dar mai ales pentru faptul că cimitirul nu se mai află în afara orașului și prezenta „un mare pericol pentru populația atât de deasă” din vecinătate. Se pusese în lucru amenajarea unui bulevard Văcărești, cu împădurirea dealurilor apropiate, „pentru a da mai repede bucureștenilor un loc de plimbare într-adevăr pitoresc”.

Pe de altă parte, „planul meu fusese ca acolo (Dealul Piscului), să ridicăm cetatea universitară, care izolează pe studenți și îi ferește de tentațiile vieții marilor orașe”. Cartierul universitar așezat „la Pisc” ar fi avut în vale „parcurile și lacurile artificiale, care se pot realiza cu mare ușurință”.

Din nefericire s-a ales un alt loc, în oraș, astăzi fiind grupul de cămine studențești din vecinătatea Facultății de Drept. Se inițiasse curând un nou proiect pentru zona Grozăvești. Deci nimic nu este nou sub soare!

Dealul Patriarhiei nu a scăpat proiectelor editare. Fiind considerat „singura parte pitorească din mijlocul orașului”, se dorea a fi completat și transformat într-un mic vatican român. Începuseră lucrările pe strada 11 iunie dar „împrejurările le-au oprit”, macheta proiectului rămânând la Patriarhie.

Potrivit proiectului, dealul Patriarhiei „trebuia să fie pus în axa unei esplanade, care ar fi continuat aleea actuală până la biserica Sf. Vineri”, iar mlăniștea Văcărești, „cu superba ei priveliște, cu frumosul bulevard Văcărești, ar putea fi destinată ca reședința Patriarhiei noastre”, ale cărei instituții religioase erau „înghesuite” în dealul Patriarhiei.

Ceea ce urma să devină „speranța orașului nostru”, era „esplanada Dâmboviței, care se va realiza prin acoperirea albiei sale. Vom realiza într-adevăr o esplanadă monumentală, pe care n-o vor putea avea multe orașe din lume. Ea va acoperi orașul, va ridica valoarea urbanistică și va ușura imens circulația capitalei noastre. (...) Sub Dâmbovița acoperită vom putea realiza metropolitanul orașului (metroul, ale cărui proiecte datează așadar, din anii 30), care va ușura transporturile de mărfuri și de persoane. Cu metropolitanul Dâmboviței vom putea realiza garile

⁵ (...) Cu toată sărăcia noastră, Parcul Național trebuie realizat fără întârziere, așa cum este planuit astăzi. Dacă se vor găsi mijloace mai târziu, el va trebui întins și peste terenurile de la Pipera, între calea ferată București-Constanța și apa Colentina, până la Tei. Aerodromul militar de la Pipera poate fi mutat pe platoul Cotrocenilor, în dosul cazărmilor.” (C. Argetoianu, *Bucureștii de azi și de mâine, din punct de vedere urbanistic*, Atelierele „Adeverul”, S.A., București, f.a., p. 47)

⁶ (...) Există la primărie un plan, pe care l-au adoptat toți primarii, acela că, pe lângă grădinile pe care le avem, să se facă un mare parc care, pornind din Valea Plângerii, unde azi se aruncă gunoiaie [...], să meargă până în Piața Mare; un parc frumos.” (C. Argetoianu, *Realitate și fantezie...*, p. 25)

în centrul orașului, făcute sub pământ (...); astfel am putea soluționa și chestiunea trecerilor la nivel, care încurcă mult circulația orașului nostru”. Planul fusese aprobat iar într-o primă etapă urma să se acopere Dâmbovița între str. Șerban Vodă și Palatul Justiției, “cu compartimente provizorii sus și antrepozite jos. Lucrarea se plătea singură în 15 ani și cu veniturile după expirarea acestui termen, continua acoperirea treptat”.⁷

În planul de sistematizare, urma să se construiască un bulevard “care pleacă din josul crematoriului uman, ca o continuare a bulevardului Brătianu, trece prin Valea Plângerii, atinge Dealul Piscului și ajunge la Văcărești”, iar șoseaua Băneasa - Otopeni “este fixată la o sută de metri lărgime la intrarea în oraș”.

În viziunea edilitarilor interbelici, Calea Victoriei rămăsese “un punct degradant al capitalei noastre” drept pentru care se fixase o lărgime de 22 de metri, iar pentru sectorul cuprins între hotelul Continental și piața Palatului și între Calea Victoriei și strada Academiei, era propus pentru a fi dărâmat “pentru a se face o frumoasă esplanadă”.

S-a avut în vedere chiar ridicarea monumentului de la Adam - Clisi pe dealul Văcăreștilor sau pe dealul de la Arsenal, urmând a fi transformat în “Pantheon național”, ce ar putea forma astfel “un punct de atracție pentru străini” și ar da capitalei “o caracteristică într-adevăr pregnantă”. Deși fragmentele monumentului au fost aduse la București, proiectul nu a fost finalizat.

Piața Universității urma să fie transformată “într-un Corso unde să tragem populația orașului, care se îngheșuie pe celelalte străzi”. O realizare mai redusă ca dimensiuni s-a realizat totuși, între piața Universității și piața Mihail Kogălniceanu, cu multe cinematografe, cafenele, berării, restaurante, (Corso, Gambrinus, Cișmigiu, etc).

Interesant rămâne proiectul privind strada Lipsani și împrejurimile. Astfel, strada Lipsani urma să fie lărgită și transformată în stradă de arcade, care “ar trebui să fie acoperită sus cu sticlă, astfel ca să împiedice circulația aerului. Ea trebuia transformată într-un Corso al eleganței feminine. (...) În acel Corso al eleganței feminine din strada Lipsani, s-ar putea stabili imitațiunea și emulațiunea elegantelor, din care ar ieși perfecționarea eleganței. Eleganța naturală a doamnelor române, ar face în curând din București un centru de propagare a eleganței în Balcani”.

Către 1940, proiectele urbanistice privind Bucureștii, merg mai departe și sunt mult mai ambițioase. Se avea în vedere eliminarea totală a locurilor virane, înlocuite cu piețe monumentale, grădini, squaruri și parcuri, iar pe străzile capitalei “nu se vor mai vedea căruțe, harabale sau trăsurii”. Liniile electrice urmau să fie

⁷ “(...)S-ar putea concepe numai două linii subterane axiale, care ar străbate orașul, una de la N.V. la S.E. de-a lungul Dâmboviței, alta de la N. la S. pe un itinerar ce ar fi de determinat. Această din urmă linie ar trebui să fie construită într-un tunel propriu, de la un capăt la celălalt. Prima linie însă ar putea fi câștigată printr-o completare a canalizării Dâmboviței, suprimându-se malurile teșite și acoperindu-se tot cursul ei. Albia râului lărgită prin pereți verticali, împărțită longitudinal în două ar fi de dimensiuni suficiente pentru a conține și râul și o linie ferată dublă. La cele patru capete ale acestor linii metropolitane axiale s-ar îmbrăca liniile suburbane.” (C. Argetoianu, *Bucureștii de azi...*, P. 46)

prelungite “până la o rază de 30 - 40 de km, în jurul capitalei” iar în centrul acesteia, se va introduce metroul.⁸

Piața Mare (Unirii), urma să fie desființată “complectamente” (alături de celelalte piețe agroalimentare). În locul pieței mari “se va deschide larg perspectiva Patriarhiei spre o mare piață pe care se va construi un mare monument (astăzi se află în derulare proiectul unui astfel de monument: Catedrala Mântuirii Neamului!)”; aprovizionările “se vor face numai din antrepozite situate în diverse cartiere ale orașului” (ce urmau să fie vestitele “circuri ale foamei” iar astăzi sunt și marile angro-uri din afara orașului). Chioșcurile, tarabele și barăcile urmau să fie desființate.

Interesant de amintit, este faptul că zona Universității și aceea a Casei de Depuneri (astăzi C.E.C.-ul), deveniseră punctul unor proiecte imaginare privind construirea unor “centre de atracție”, precum “blok-hausuri monumentale de câte 14 - 20 de etaje”, lucru uimitor pentru Bucureștiul interbelic, dar nu imposibil dacă ne gândim la Palatul Telefoanelor. Astfel, clădiri precum Universitatea, Casa de Depuneri, Ateneul Roman, Cercul Militar, “vor rămâne modeste amintiri ale unui trecut îndepărtat și de mult uitat”. Aceste proiecte erau socotite a fi finalizate către finalul veacului nostru.⁹

Astăzi, recunoaștem calculul reușit al acestor proiecte dacă ne gândim la metrou, amenajarea Dâmboviței, a bulevardului Văcărești, dar mai ales la clădirile mari din zona Universității (hotelul Intercontinental) și zona Casei de Depuneri (Clădirea Bancorex), etc.

De ce aceste proiecte au fost în mare majoritate sortite eșecului în urmă cu 80 de ani? ne răspunde Dem I. Dobrescu în *Vitiorul Bucureștilor* (editura ziarului Tribuna Edilitară, București, 1934). Situația este complexă și a depins de o serie de factori omniprezenți în peisajul bucureștean interbelic.

Cea mai serioasă problemă era aceea a bucureștenilor care “a păstrat caracterul umil al țăranului din care se recrutează. Bucureștenii sunt anarhici în fața unei autorități reale și servili în fața autorităților abuzive. (...) Bucureștenii sunt descendenții vechilor clăcași, care au înmagazinat de-a lungul timpului, toată umilinta robului în fața patronului. Bucureștii suferă de iobagismul sufletesc”.¹⁰

⁸ (...) Dacă soarta ne-a ferit de marea mizerie din centrul orașelor vechi, apoi ne-a hărăzit acele suburbii fără trotuare, canalizare și lumină, cu sumedenia de calcane de lut și case de lemn acoperite cu carton, ce fac rușinea noastră în fața străinilor. (...) Contra unei cocioabe cu trei chilii, fără ferestre și fără aer, se va da un apartament de 3 sau 2 camere cu bucătărie și calorifer, spălătorii comune, băi, closete, apă la robinet și grădină minunată. Minte refuză să creadă că vreuna din acele familii nevoiaș care se îngrămădese azi în colibe insalubre, să refuze schimbul. Și apoi pentru acei ce vor neapărat să stea în cămușă de noapte duminica la gardul lor, pe aceia i-aș trimite într-o comună la 20 km. de București.” (Arhitect Marcel Iancu, *Utopia Bucureștilor*, apud. *Către o arhitectură a Bucureștilor*, Editura ziarului Tribuna Edilitară, București, f.a., p. 19)

⁹ A se vedea în acest sens Mihail Teodorescu, *Orașul Bucuriilor, Nașterea și viața unei capitale*, București, 1935

¹⁰ (...) realizările arhitecturii sănătoase de cari vorbim sunt încă izolate și nu avem ocazia să le privim într-un ansamblu care le-ar scoate în relief valoarea. Neîncurajate pe cale oficială, ele întâmpină diferitele uriașe ca orice lucru natural și simplu. În primul rând gustul mulțimei nu este format în această

Așadar, chestiuni de mentalitate. Un oraș modern construit pe un fond sufleteș rural cu accesoriile mentale ale acestuia. De aceea, până la formarea unui fond sufleteș comun și modern, “noi nu putem zidi nimic serios pe sufletul bucureștean”. Bucureșteanul este nedisciplinat și neadaptat “la ruajul social, este incapabil de muncă continuă. De aici instabilitatea sa profesională. În nici un oraș din lume nu vedem atâta comerț ambulant, atâția mișiți, atâția văcsuitori de ghete, atâția cartofori, atâția chibiți și atâția funcționari. În nici un oraș nu vedem atât de puțini profesioniști care să moștenească profesiunea lor din tată în fiu... Meseriașul bucureștean, preferă *loviturile*.”¹¹

Mentalitatea ostilă schimbărilor mari se regăsește în rândurile trimise de către negustorii bucureșteni care au trebuit să “suporte cu greu” curățenia frecventă din piețe: “ce este cu atâta curățenie, domnule primar; noi am trăit veacuri întregi în murdărie și am trăit mai bine decât acum în curățenie”. Astfel de repere se regălesc în toate operele literare interbelice din care amintesc selectiv: N.D. Cocea, *Pentr-un petec de negreață și Jurnal*; Cezar Petrescu, *Calea Victoriei*; Petru Dumitriu, *Cronică de familie*; etc.

O altă problemă era faptul că “banul public nu a căpătat încă disciplina necesară ca să meargă la visteria publică”, primarul Dem. I. Dobrescu fiind adeseori nevoit să intervină pentru a recupera mari datorii ale unor societăți comerciale față de primărie; primarul afirma pe drept cuvânt că va trece mult timp “până când banul public să ajungă să învețe drumul tezaurului public”.¹²

Dincolo de aceste repere îndepărtate - dar mereu actuale - rămâne complementaritatea temporală între teoretizarea unor proiecte (chiar și la nivel utopic) în urmă cu mai bine de 50 de ani și realizarea lor practică, în anii din urmă, act ce confirmă fezabilitatea edilitar - urbanistică a acestora.

Astfel, putem spune că s-a realizat o unitate organică - cel puțin din perspectiva edilitar - urbanistică - între generația tânără a anilor '30 și '40, și cea de astăzi, având drept obiectiv primordial un anumit tip de integrare europeană: perspectiva unui urbanism modern. Problemele de astăzi ale arhitecților privind urbanismul nu sunt diferite de ale generațiilor mai vechi.

Cel puțin, pentru tinerii provinciali, Bucureștii, fie are “o vechime fără circulație europeană”, apărând ca o “irealitate volantă, fata morgana , fantasma ce

direcție. Adevăratul artist este vizionar, creator și așteaptă voturile mulțimei, care nu are încă educația frumosului în artă. (...) Iată deci o mare piedică în calea mișcării noastre: distanța dintre artist și masă (...). Deocamdată se extrage cu greu frumosul din atâta haos și suntem nestatornici în fața aparițiilor noi, cu timpul însă se pot forma păreriile noilor idealuri estetice. Masele sunt educabile, dacă îi dai posibilități.” (arhitect Horia Creangă, *Anarhia stilurilor și arta viitorului*, apud. *Câte o arhitectură...*, pp. 27-28)

¹¹ . Privind acest subiect, vezi - între altele -, N.D. Cocea, *Pentr'un petec de negreață*, Editura Fundației “Chemarea”, Iași, 1993; Cezar Petrescu, *Calea Victoriei*, Editura Albatros, București, 1980

¹² .“(...) Astfel eu, cunosc o groapă... în plină Calea Victoriei, și să vă spun unde este: alături de casa pe care o ocupă Take Ionescu, după întoarcerea de la Iași. E pe trotuar și acolo, când plouă, un ceas, se face un lac. Și groapa aceasta stă neatinsă - suntem acumă În 1927 - de 9 ani. E vorba de o reparațiune de câteva ceasuri, și totuși nu se face. De ce? Probabil că nu se știe. Ediliile noastre, de când s'a inventat motorul, se plimbă totdeauna cu automobilul, nu se plimbă pe jos și de aceea nu dau în gropi.” (C. Argetoianu, *Bucureștii de azi...*, p. 30)

Niciodată nu a prins trup”, cu un clar contur de “metropola refuzată”¹³, fie o “născocire” demnă de “un megaloman narcisiac de extracție paranoică!”¹⁴

De ceva vreme, s-a pus accent pe înființarea unui centru de restaurare deoarece în Bucureștiul de azi, “nici structura urbană și nici arhitectura nu sânt puse în valoare, și mai ales nu sânt cunoscute.” Bucureștiul poate deveni un punct interesant pentru “turismul cultural”, habitatul care ar trebui să fie valorificat astfel fiind zona centrală, care beneficiază “de o structură urbană originală și sofisticată și nu de puține ori de o arhitectură foarte interesantă!...!”¹⁵

De subliniat faptul că, în evoluția urbanistică din ultimii 40 de ani, “Bucureștiul s-a dezvoltat în general prin suprapuneri și eliminări ale fondului vechi.”; prin noile proiecte ale anilor '80, noul oraș urma să-l elimine treptat, într-o manieră punitivă pe cel vechi. Acest fapt poate fi văzut în spațiul central definit de Zona Unirii, Casa Poporului și Bulevard.”¹⁶

Față de această rană încă vie, Bucureștiul se împarte ireversibil, “în două părți profund inegale. Arhitectura de arhitect, de autor e responsabilă pentru o mică insulă din centru. În jurul ei se întinde mitocul vast, mediocru în cel mai bun caz, buem eventual, degradat de cele mai multe ori, violent din ce în ce mai des.” Toate acestea în timp ce “dughenizarea” cuprinde “centrele orașelor” iar “intrările municipale sunt acaparate de palate cu turnuri și turnulete - epitom mega - kitsch pentru bogăția ilicită, eventual analfabetă.”¹⁷

Proiectele de viitor au ca fundament mai puțin calcule matematice, cât mai ales remodelări ale stărilor de spirit și redefiniri ale unor concepte abandonate de dogmele proletcultiste. Dacă arhitectura este “raportul afectiv, foarte sensibil al oamenilor cu spațiile în care locuiesc, în care trăiesc”, arhitectul devine atunci “proiectantul relației sensibile a locuitorului cu mediul construit în care trăiește”¹⁸

Viitorul arhitecturii este restructurat pe vechile valori de către aceia care le mai pot înțelege, deoarece sfera publică apare asemenea unui “întreg destructurat” tot pentru a “cunoaște din nou arhitectura, trebuie să regândim instrumentele gândirii noastre.”¹⁹

Întreaga sumă a accesoriilor care compun spațiul public din jurul străzii - o axă fundamentală a acestuia - , accesorii pe care “le consumăm zilnic”, reprezintă o

¹³ Theodor Grigurcu, *Nu numai prin București*, Euphorion, an, VII, no. 2, Sibiu, 1996, pp. 2 - 3

¹⁴ (...) Bucureștiul ca așezare urbană n-a avut niciodată nimic în comun cu reprezentarea edilitară a Parisului. Complexul nostru balcanic și fătăială mimetică în care ne complacem de când imitam Mammașiărește Poarta de la Constantinopol, a inventat această neverosimilă asemanare. Cu secole în urmă, când în Paris străluciau de noblețe arhitectonică palatele unei istorii zemoase, Bucureștiul era o masă de pământ și de noroi, iar când în timpul celui de-al doilea Imperiu, când baronul Haussmann construia sumptuoasele bulevarde de la ‘Etoile’, Bucureștiul avea totuare de lemn și asta numai într-un perimetru central extrem de redus. Deci nu avea ce să rămână din ‘Micul Paris’ pentru că acel ‘Mic Paris’ himeric nu a existat decât în fantasmalele veleitarilor.” George Astalos, *Bucureștiul este o carte de vise pentru provincial*, ibidem, p. 7

¹⁵ Alexandru Beldiman, *Pentru un București al mileniului III*, Vineri, an. IV, nr. 29, martie 2000, supliment al revistei Dilema, p. 4

¹⁶ Ștefan Ghenciulescu, *Bulevardul Victoria Capitalismului*, apud. ibidem, p. 5

¹⁷ Mariana Celac, *Dugheana, acoperișul cu lei și superba vilă*, apud. ibidem, p. 5

¹⁸ George Harpon, *Arhitectura fecăruia*, apud. Ibidem, p. 8

¹⁹ Tomiș Caciuc, *Viitorul arhitecturii autohtone*, apud. idem

“sumă a rolurilor” a căror diversificare și nuanțare, “face ca locuirea unui oraș să fie interesantă. Atunci când diversitatea este foarte mare, parcurgerea spațiului public devine în sfârșit o chestiune de libertate, de adopțiuni, de străzi, de grație sau de joc.” Plăcerile normalității încep să se ivească fragil în zona centrală dar neconvingător încă, astfel încât bucureșteanul mai are de așteptat până când să poată trăi “printre imagini”, culoare, produse, etc. În concluzie, “vom ști să construim atunci când vom învăța să locuim.”²⁰

Bucureștiul trăiește în continuare cu “marile traume” ale deceniilor trecute când, “a fost creat un fals urbanism care nu a ținut seama de organizarea teritorial-urbanistică.” Întinsele cartiere - dormitor de care s-a abuzat foarte mult, au rupt “unitatea orașului”, astfel încât “nu le mai poți evita, le poți doar atenua prin construcții făcute alături. Ele rămân o realitate culturală a unui moment nefericit al Bucureștiului, căruia îi vor trebui zeci și zeci de ani de zile ca să se repare și să revină la o anumită acceptabilitate.”²¹

Există cu certitudine în breasla arhitecților, consistența unei opinii civice care conștientizează profesional tarele arhitecturii bucureștene în pragul noului mileniu. Rămâne ca acest curent de opinie și manifestare profesională, să se regăsească atât în cererile comanditarilor, cât mai ales în societatea civilă.

Bucharest - the European Integration Throughout Urbanistic Projects (1930 - 1990) SUMMARY

A systematic activity of modernizing Bucharest started during the 19th century, and continued to be an essential topic during the 1930 - 1940 epoch, when the central part of the Capital was configured.

During the interwar period, Bucharest was intended to become “the cultural capital of the Balkans”.

The paper presents interesting urbanistic projects of which several have recently been achieved.

²⁰ Constantin Goagea, *Still Life*, apud. Ibidem., p. 9

²¹ *O realitate culturală a unui moment nefericit*, interviu cu arhitect Ion Mircea Enescu, apud. Ibidem, p. 15